एककम -1

देशस्नेहः।

प्रथमः पाठः

मामकदेशः

आमखम

स्नेह एव लोकस्य सस्थितेः निदानम। स्नेहेन सर्वम प्राप्तं शक्यते। तत्र च मातस्नेहः पितस्नेहः सोदरस्नेहः, मित्रस्नेहः, प्रकृतिस्नेहः, देशस्नेहः, इत्यादयः सन्ति। देशस्नेहसम पाठद्वयं एककेfस्मिन अयोजितम।

पाठस्य नाम - मामकदेशः।

उद्देश्यः - काव्यस्यालपनम, आशयलेखनम।
देशस्नेहे अभिमख्यम।

कालांशः - 10

आशयः/ धारणा/ व्यवहाररुपाणि।

देशस्नेहः परमः धर्मः भवति।

काव्यस्यालपनम।

काव्यस्याशयलेखनम।

पठनप्रवर्तनानि /पठनतन्त्राणि

कवितायाः सतालमालपनम।

कवितां परिवर्त्य लेखनम।

समानाशयपङ्क्तीनां चयनम।

पठनाधिगमाः।

कवितां सतालमालपति।

कवितानां आशयं वदति लिखति च

कवितां परिवर्त्य लिखति।

प्रवर्तनम 1

उद्देश्यमः - श्लोकस्य आलपनम।

श्लोकालपनम।

अध्यापिका स्नेह इत्याशय द्योतिकीनां कवितानां आलपनाय छात्रेभ्यः अवसरं ददात कैरल्यां प्रसिद्धानां कवितानामपि अवतारणाय अवसरं ददात।

यथाः സ്നേഹമാണഖില സാരമൂഴിയിൽ
സ്നേഹസാരമിഹ സത്യമേകമാം.
സ്നേഹിക്ക ഉണ്ണീ! നീ നിന്നെ
ദ്രോഹിക്കുന്ന ജനത്തെയും......
....

ततः अध्यापिकापि एतादशाः कविताः चित्वा अवतारयत।
जय जय कोमल केरल धरणी।। स्नेहगीतमालपन्त।
....
....

एवं देशस्नेहद्योतकं एकं पाठं पठामः। छात्रान विविधान संघान कृत्वा कवितापाठर आलपनाय निर्दिशत। ततः अध्यापिका पाठभागं सस्वरमालपत। तदनन्तरं संघाः पाठं पठित्वा नतनपदानि चित्वा टिप्पणी पस्तके विलिख्य शब्दकोशस्य साहाय्येन अर्थं च विलिख्य अवतारयन्त। अवतारणसमये अध्यापिका तत फलके लिखत। संशोधनाय छात्रेभ्यः अवकाशं ददात।

प्रवर्तनम 2 -

उद्देश्यम - कवितालेखनम।

रेखाङ्कितानां पदानां स्थाने समानाशययक्तपदानि उपयज्य नतनकवितालेखनाय अवकाशः दातव्यः छात्राः लिखिताः कविताः अवतारयन्त। अध्यापिकया यथायोग्यं साहाय्यमपि करणीयम। पनः कविताः चित्वा संपटं निर्मात।

केरलराज्यो मदीयराज्यः सन्दरराज्योऽयम।
पण्यपरातनपम्पाधारा प्रवहत्यनवरतम।।

प्रवर्तनम 3 -

उद्देश्यम - आशयावगमः।

पाठं पठित्वा दत्ताशययक्तानां पङ्क्तीनां चयनं कर्वन्त छात्राः। संघप्तवर्तनमिदम। एकैकः संघः एकैकं आशयं स्वीकृत्य लिखत। पनः कक्ष्यायां अवतारयन्त छात्राः। अध्यापिका तत संशोधयत।

संस्कृतभाषा परातन भाषा भवति -

- पण्यपरातन संस्कृतिधारा।

स्नेहः त्यागः, शौर्यम, इत्यादयः आधाराः भवन्ति।

अस्माकं देशे भाषाणां वेषाणां च वैविध्यमास्ति।

-स्नेहस्त्यागः शैर्यं धर्मो दानं भतदया

भारतदेशे जीवनविषये एते ह्याधाराः।

अस्माकं देशे भाषाणां वेषाणां च वैविध्यमस्ति।

- भिन्नो वेषो भिन्ना भाषा

भिन्नं रुपमपि।

प्रवर्तनम 4 -

उद्देश्यम - कवितां पठित्वा आशयलेखनम।

प्रक्रिया -

कवितां पठित्वा अस्याः आशयं पञ्चभिः वाक्यैः लेखितं संघान निर्दिशत। विलिर अवतारयन्त। ततः सचकान्यपयज्य परस्परमल्यनिर्णयार्थं अवसरं ददात। ततः लिखिता संपष्टीकरणं कत्वा संपटमपि रचयन्त छात्राः।

कवितायाः आशयः

भारतदेशः सन्दरदेशः भवति।

अस्य देशस्य संस्कृतिः पण्यपरातना।

संस्कृतिधारा भाषा अनवरतं प्रवहति।

स्नेहः, त्यागः, शौर्यं, धर्मः, दानं

भतदया आदयः जीवनविजये आधाराः भवन्ति।

भारतदेशे भिन्नवेषधारिणः, भिन्नभाषाद्वारा

व्यवहारं कर्वन्तः अपि जनाः अत्र निवसन्ति।

2. देशरक्षा परमो धर्मः

आमखम

कथाः चिन्तोद्दीपिकाः उपदेशपराश्च भवन्ति। संस्कृतसाहित्ये एतादशाः कथाः सन्त्यनेकाः। देशस्य रक्षा अस्माकं परमो धर्मः इति सन्देशवाहिकां कांचित कथां पठामः।

पाठस्य नाम - देशरक्षा परमोधर्मः

कालांशः - 15

आशयः धारणाः व्यवहाररुपाणि।

कथा

कथासम्पटः

देशस्नेहः

देशरक्षा परमो धर्मः।

पठनप्रवर्तनानि /पठनतन्त्राणि

कथावाचनम।

विग्रहवाक्यलेखनम।

परिचितकथानां अवतारणम।

क्रियापदानां लेखनम।

पठनाधिगमाः।

कथां उच्चैः वाचयति।

कथां पठित्वा आशयं वदति लिखति।

कथाः अवतारयति।

क्रियपदानि परिवर्त्य लिखति।

प्रवर्तनम 1 -

उद्देश्यम - आशय लेखनम।

छात्रान विविधसंघान करोत। ततः पाठभागस्य वाचनाय संघान निर्दिशत। अन नतनपदानि चित्वा शब्दकोशस्य साहाय्येन अर्थलेखनाय निर्दिशत। ततः अध्यापिकापि पाठभागं वायित्वा आशयं विशदीकरोत।

प्रवर्तनम 2 -

उद्देश्यम - आशयक्रमीकरणम।

पाठभागं पनः पठित्वा वैयक्तिकतया प्रदत्त कथास्तम्भं क्रमीकत्य लेखितं प्रेरयत। ततः द्वित्रान छात्रान अवतारणाय निर्दिशत। पनः अध्यापिका तत्क्रोडीकरोत। लिखितान समाहृत्य संशोधयत।

कथास्तम्भः

1. कदाचित ग्रामीणा पत्रचतष्टयेन सह ससखं वसति स्म।
2. एकदा राज्यसीमायां कलहोƒभवत।
3. प्रतिगहं एकैकं यवानं देशरक्षार्थं प्रेषयन्त इति ग्राममख्यः अवदत।
4. ग्राममख्यस्यादेशं श्रत्वा सा प्रथमं पत्रं तदर्थं प्रैषयत।
5. पनरपि आवश्यकतां ज्ञात्वा सा शिष्टान पत्रानपि प्रेषितवती।
6. इतरेƒपि प्रेषयितं मम पत्रो नास्ति।

प्रवर्तनम 3 -

प्रदत्तोदाहरणानसारं क्रियापदानि परिवर्त्य लेखनाय छात्रान प्रोत्साहयत। लिखितानि संशोधयत। पनः इतो*f*प्यधिकतया क्रियापदानि चित्वा क्तवत प्रत्ययान्तरूपेष परिवर्त्य लेखनाय छात्र प्रेरयत। ततः लिखितानां पटिटकां रचयन्त छात्राः। अनन्तरं लिङ्गानसारं रुपाणां भेदम विशदीकृत्य क्रोडीकरोत।

क्रियापदानि

अगच्छत

अपतत

अधावत

अलिखत

अपालयत

अपठत

अश्रणोत

अपिबत

क्तवत त्रत्ययान्तः पल्लिङ्गः

गतवान

पतितवान

धावितवान

लिखितवान

पालितवान

पठितवान

श्रतवान

पीतवान

क्तवतप्रत्ययान्तः स्त्रीलिङ्गः

गतवती

पतितवती

धावितवती

लिखितवती

पालितवती

पठितवती

श्रुतवती

पीतवती।

प्रवर्तनम 4 -

अनन्तरं कथां स्ववाक्यैः लिखन्त छात्राः (वैयक्तिकप्रवर्तनमिदम)। पनः संघीभय लिखितानां संपष्टीकरणाय अवसरं ददात। लिखितां कथां कक्ष्यायां अवतारयन्त। अवतारणानन्तरं तेषां सम्पटं रचयन्त। अध्यापिका यथावसरं मल्यनिर्णयमपि करोत।

नन्दिनीदेवी

परा काश्मीरेष नान्दिनीदेवी नाम काचित ग्रमीणा आसीत। तस्याः चत्वारः पत्राः आसन। तदन्तरे राज्यसीमायां कलहः संजातः। सीमारक्षणार्थं नन्दिनीदेवी अपि स्वस्याः जेष्ठं प्रेषयत। तथापि जनबलेन देशरक्षा अपर्णा अभवत। ततः सा शिष्टान पत्रानपि देशरक्षणाय प्रेषयामास। किन्त सैनिकानां अपर्याप्ततया अन्ये ग्रामीणाः अपि यद्धाय प्रस्थिताः। तदष्ट्वा नन्दनी देवी सकरुणं रुरोद। यतः यद्धाय प्रेषयितं तस्यै पञ्चमः पत्रः नास्ति। सा उवाच 'जननी जन्मभमिश्च स्वार्गादपि गरीयसी।' इति।